

Искусствоведение

УДК 37.(091)

Богичевич Катарина

аспирантка

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Богичевич Катарина

аспирантка

Сумского государственного педагогического университета

имени А. С. Макаренко

Bogicevic Katarina

Post-Graduate Student of the

Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko

Науковий керівник:

Єременко Ольга Володимирівна

доктор педагогічних наук,

завідувач кафедри музично-інструментального виконавства

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Научный руководитель:

Еременко Ольга Владимировна

доктор педагогических наук,

заведующий кафедрой музыкально-инструментального исполнительства

Сумской государственной педагогический университет

имени А. С. Макаренко

Scientific director:

Yeremenko Olga

Doctor of Pedagogical Sciences

Head of Department of Musical Instrumental Performance

Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko

**ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СЕРБСЬКОГО БАЯННО-
АКОРДЕОННОГО МИСТЕЦТВА
ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ СЕРБСКОГО БАЯННО-
АКОРДЕОННОГО ИСКУССТВА
THE PRECONDITIONS OF THE EMERGENCE OF THE SERBIAN
ACCORDION ART**

***Анотація.** В статті розглянуто передумови виникнення сербського баянно-акордеонного мистецтва, обґрунтовано періодизацію розвитку сербського баянно-акордеонного мистецтва, надано власне авторське бачення щодо значення кожного окремого етапу розвитку сербського баянно-акордеонного мистецтва.*

***Ключові слова:** акордеон, баян, баянно-акордеонне мистецтво, школа сербського баянно-акордеонного мистецтва.*

***Аннотация.** В статье рассмотрены предпосылки возникновения сербского баянно-акордеонного искусства, обоснованно периодизацию развития сербского баянно-акордеонного искусства, предоставлено собственное авторское видение значение каждого отдельного этапа развития сербского баянно-акордеонного искусства.*

***Ключевые слова:** аккордеон, баян, баянно-акордеонного искусство, школа сербского баянно-акордеонного искусства.*

***Summary.** The preconditions of the emergence of the Serbian accordion art, the periodization of the development of the Serbian accordion art are substantiated, and the author's vision of the significance of each individual stage of the development of the Serbian accordion art is given.*

***Key words:** accordion, accordion art, Serbian accordion art school.*

Вступ. В сучасних умовах розвитку музичного мистецтва

спостерігається підвищення інтересу науковців та фахівців до Сербського баянно-акордеонного мистецтва. За таких умов особливого значення набуває вивчення передумов виникнення та розвитку Сербського баянно-акордеонного мистецтва, що й зумовило напрям даного дослідження та підтверджує його актуальність.

Постановка завдання. Аналіз наукової літератури дозволив засвідчити, що на сьогодні існує значний науковий доробок щодо вивчення засад діяльності та окремих аспектів розвитку Сербського баянно-акордеонного мистецтва [1-5]. Проте системні та комплексні дослідження щодо передумов виникнення сербського баянно-акордеонного мистецтва, які й виступили підґрунтям подальшого його розвитку, майже відсутні.

Метою даної статті є обґрунтування передумов виникнення сербського баянно-акордеонного мистецтва.

Результати дослідження. Художня обдарованість сербського народу і його потреба в збереженні і розвитку музичної спадщини відбивалася в співі і виконавстві на різних інструментах, які датуються VII -VIII століттями нашої ери. Найперші свідчення про музичне життя південних слов'ян відносяться до періоду родоплемінних відносин. Так, мандрівник і історик Строб в своїй книзі «Географія», описуючи Дарданію (територію, яка охоплювала сьогоденні Македонію і південну Сербію), зокрема, зазначав: «дарданці - народ дикий, але при цьому вони дбайливо ставляться до музики і виконують її на флейтах (aulos) і струнних інструментах» [5].

Найпоширенішими інструментами сербського народу були духові - фрула, зурла (зурна), Гайд і струнні - чемане (рід скрипки), гуслі, тамбура і інші [2]. Тобто розвиток музичного мистецтва в даному регіоні є вираженням потреби народу в інструментальній музиці, а не випадковим збігом низки обставин.

В середні віки основними носіями народного інструменталізму в Сербії були мандрівні професійні музиканти, подібно своїм побратимам по

професії в багатьох європейських державах. Ці мандрівні музиканти в різних країнах називалися по-різному: кокулятори, жонглери, менестрелі, шпільмани, мінезингери. Ці перші музиканти займалися музикою професійно. Їх присутність спостерігається в усіх Балканських державах середньовіччя, і, природно, територія, яку населяли серби, не була виключенням.

Таким чином, однією з найважливіших передумов появи сербського баянно-акордеонного мистецтва з'явилася потреба сербського народу в інструментальному вираженні своїх почуттів і прагнень за допомогою діяльності професійних музикантів-скоморохів. Саме в діяльності скоморохів вперше з'явилась гармоніка як прототип сучасного акордеону.

При цьому виділяють два основні шляхи привнесення інструмента в країну:

Перший - із Заходу. Спочатку, баяни і акордеони завозили в країну неорганізовано, найчастіше, зі Словенії.

Не випадково дослідник словенської музики кінця XIX століття З. Кумер відзначав велике місце гармоніки в побутовому музикуванні словенців. Йдеться про двухрядном діатонічному інструменті, який тоді називали «Краньской» 19, а сьогодні – «словенської» гармонікою. У Словенії вони завозилися з Штаерска (Steiermark) області Австрії [5].

В середині XIX століття гармоніка швидко поширювалася по територіях Подунайя в південно-східному напрямку. В основному, вона використовувалася для виконання танцювальної музики, а у слов'ян - і в якості акомпанементу пісням. У 1904 році було організовано виготовлення перших «словенських» гармонік і в самій Словенії. Найперша згадка про гармоніста датується 1880 роком і 1883 роком [5].

В кінці XIX століття у сербів гармоніка використовується спочатку як акомпануючий інструменту. Завдяки своєму басо-акордової супроводу вона знаходить широке застосування при виконанні пісень.

Другий шлях - з Росії - для Сербії початку ХХ століття мав особливе значення. Велику роль в цьому зіграла Сербська добровільна дивізія, сформована в 1916 році в Одесі з військовополонених південнослов'янського (здебільшого - сербського) походження, що служили раніше в австро-угорської армії, з сербів-добровольців (з сербської діаспори в Америці) і росіян, які також добровільно виявили бажання битися пліч-о-пліч зі своїми братами. Гармоніка, переходячи з рук в руки, ставала невід'ємною частиною життя солдатів, їх переживань і настроїв.

Після Другої світової війни в Сербії починається організоване виробництво музичних інструментів, включаючи баян і акордеон. Держава виступає також ініціатором у формуванні майстерень і робочих організацій, в яких переважно б працювали інваліди Другої світової війни і соціалістичної революції. У цій ініціативі знайшлося також місце баяну і акордеону.

Таким чином, виникло унікальне явище в світі - масове перероблення акордеонів в баяни. Ця специфіка сербського ремесла була викликана великою кількістю акордеонів і їх відносно низькою ціною; великим попитом на баяни, і найголовніше - нескладністю самої переробки. Такі інструменти мали всі якості акордеонів: діапазон, резонатори, голоси, регістри і навіть механіку правої клавіатури і частина правого полукорпуса. Саме запозичення цієї механіки і призвело до виготовлення так званої «потопає» клавіатури, коли клавіші не виступають над поверхнею, а знаходяться у самій клавіатурі і при натисканні входять, тобто «потопають» у гриф. Шестирядна права клавіатура, наприклад, і сьогодні єдина у вживанні для фольклорного виконавства.

У 1954 році свою майстерню по ремонту та виготовленню акордеонів і баянів відкрив Б. Ракич. Інтерес до акордеону та баяну зростав, а з ним і попит на ці інструменти, що, в свою чергу, служило стимулом для збільшення виробництва.

У п'ятдесяті роки на базі «Музичного магазину» була сформована фабрика «Скала», яка вже на державному рівні стала займатися виробництвом акордеонів і баянів [4].

Завдяки конкуренції, що існувала між майстрами, якість інструментів, що випускаються в Сербії ставало все краще. Деякі майстри здобули особливу популярність завдяки своєму яскравому таланту, вмінню і досвіду.

Таким чином, можна узагальнити основні передумови виникнення Сербського баянно-акордеонного мистецтва, що зображено на рис. 1.

Стосовно періодизації розвитку сербського баянно-акордеонного мистецтва, то в даному аспекті можна узагальнити періодизацію становлення даного мистецтва, що наглядно представлено на рис. 2.

Висновки. Таким чином в статті розглянуто передумови виникнення Сербського баянно-акордеонного мистецтва, зроблено періодизацію етапів його становлення. При цьому, доцільно підкреслити, що на думку автора, становлення Сербського баянно-акордеонного мистецтва можна вважати завершеним в 1964 році, коли в країні розпочалось масове вироблення даних інструментів. Саме на даному етапі закінчується період становлення та розпочинається період розвитку та удосконалення, який триває й на сьогодні.

Наукова новизна даного дослідження полягає в обґрунтуванні передумов виникнення Сербського баянно-акордеонного мистецтва та уточненні періодів його становлення.

При цьому в якості напрямку подальшого дослідження доцільно зазначити необхідність уточнення особливостей сучасного розвитку Сербського баянно-акордеонного мистецтва та обґрунтування перспектив такого розвитку.

Рис.1. Основні передумови виникнення Сербського баянно-акордеонного мистецтва

Джерело: узагальнено автором

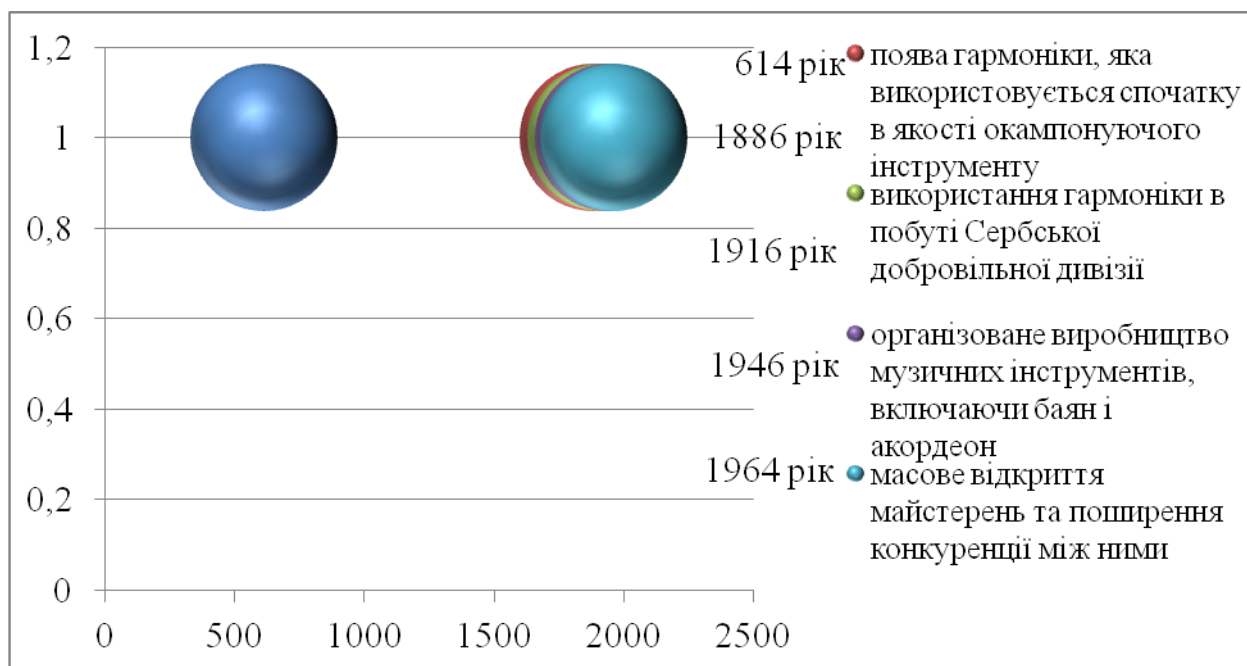

Рис. 2. Періодизація становлення сербського баянно-акордеонного мистецтва

Примітка: авторське бачення

Література

1. Алферов Г. Этапы становления и развития методики обучения игре на баяне / Межвузовский сборник научных трудов. Екатеринбург: Уралтрейд, 2000.
2. Имханицкий, М. И. История баянного и аккордеонного искусства / М. И. Имханицкий. – М.: РАМ им. Гнесиных, 2006. – 520 с., ил.
3. Кужельов, Д. О. Баянне виконавство у музичній культурі 70–90 років ХХ ст. / Д. Кужельов // Науковий вісник НМАУ. – 2000. – № 5. – С. 48–58.
4. Липс, Ф. Р. Новые тенденции в отечественной музыке для баяна на рубеже ХХ – ХХІ веков // Вопросы современного баянного и аккордеонного искусства: сб. тр. – Вып. 178. / отв. ред. М. И. Имханицкий. – РАМ им. Гнесиных. – М., 2010. – С. 7–35.
5. Ракич Зоран. Особенности развития баянно-аккордеонной культуры в Сербии : Дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.02 : Москва, 2004. 196 с.